

OCHOTNICZY 1920 ROKU

Chociaż w decydujących o polskim zwycięstwie walkach w lecie 1920 roku brali udział głównie młodzi ochotnicy, to wielu z nich mogło pochwalić się doświadczeniem wojskowym. Część z nich służyła w armiach zaborecznych podczas I wojny światowej, inni brali udział w walkach partyzanckich z bolszewikami na Kresach lub w wojnie z Ukraińcami. Wśród dziesiątek tysięcy ochotników byli mężczyźni i kobiety, obywatele ze wszystkich zakątków dawnej I Rzeczypospolitej. Ale nie tylko...

PANTEON BOHATERÓW

1. ALEKSANDRA ZAGÓRSKA – 36 lat

Twórczyni **Ochotniczej Legii Kobiet** – formacji, która brała udział w obronie Lwowa w 1918 roku. W 1920 roku odpowiadała za rozbudowanie tej formacji, do której wstępowały kobiety z całej Polski. Latem 1920 roku oddział liczył **2485 legionistek**. Pełniły one służbę wartowniczą przy ważnych instytucjach i magazynach. W obliczu zagrożenia stolicy sformowano Batalion Liniowy, który w trakcie bitwy warszawskiej, od 14 sierpnia, zajmował pozycje bojowe na przedpolach Pragi.

2. IGNACY SKORUPKA – 27 lat

Już w latach poprzedzających wojnę prowadził działalność patriotyczną, tworzył tajną organizację harcerską, polską szkołę i teatr. Latem 1920 roku zgłosił się na ochotnika na stanowisko kapelana wojskowego. Towarzysząc batalionowi **236 Ochotniczego Pułku Piechoty**, poległ 14 sierpnia w bitwie pod Ossowem.

3. FELIKS JAWORSKI – 28 lat

Jeden z pierwszych polskich partyzantów, który już w 1917 roku stał na czele swojego oddziału, broniąc przed zrewoltowanym chłopstwem szlacheckich dworów na Ukrainie. Latem 1920 roku otrzymał zadanie sformowania **Brygady Jazdy Ochotniczej**, złożonej m.in. z ziemian Lubelszczyzny i Podlasia. Liczyła ona nieco ponad **800 kawalerzystów**. Na jej czele uczestniczył w kontrofensywie nad Wieprza.

4. WITOLD PILECKI – 19 lat

Jako uczeń wileńskiego gimnazjum, już na początku 1919 roku walczył w obronie miasta, a następnie w oddziale partyzanckim Jerzego Dąmbrowskiego, „Łupaszki”. W 1920 roku został żołnierzem Armii Ochotniczej, walcząc w szeregach **211 Ochotniczego Pułku Ułanów**, a jego dowódcą znów był Dąmbrowski. Właśnie dlatego oddział prowadzony przez tak wybitnego partyzanta został wysłany do walki z kawalerią Gaj Chana, który w drugiej połowie sierpnia ciągle zagrażał polskiemu tyłom na Mazowszu.

5. ZDZISŁAW KRASNODĘBSKI – 16 lat

Będąc harcerzem przydzielono go, jako ochotnika, do **201 Ochotniczego Pułku Piechoty**, który nieoficjalnie zwany był „harcerskim”. W pułku tym służyło wielu skautów pochodzących z najróżniejszych ziem polskich. Po 20 latach zamienił piechurze kamasze na mundur polskiego lotnika. Podczas Bitwy o Angielę był dowódcą słynnego Dywizjonu 303.

6. KONSTANTY ZARUGIEWICZ – 19 lat

Pochodził z rodziny polskich Ormian. Jako ochotnik trafił do jednostki do zadań specjalnych, batalionu kapitana Bolesława Zajączkowskiego. Oddział ten, złożony z ok. **330 żołnierzy**, 17 sierpnia stoczył bój o stację kolejową w Zadwórzcu. Młodzi żołnierze przez wiele godzin walczyli z wielokrotnie silniejszym przeciwnikiem, czyli 6 Dywizją Kawalerii z 1 Armii Konnej, która próbowała zdobyć Lwów. W bitwie oprócz Zarugiewicza poległo także jego 317 kompanów, przez co nazywana jest „**Polskimi Termopilami**”.

WSCHODNI SOJUSZNICY

Najliczniejszą armią wspierającą Wojsko Polskie, były wojska Ukraińskiej Republiki Ludowej, zabezpieczające południowy odcinek frontu. Pozostałe jednostki miały charakter ograniczony. Niektóre pod koniec wojny były jeszcze w trakcie formowania, inne zaś walczyły na sposób partyzancki. Rozejm, który wszedł w życie 18 października 1920 roku, nie zakończył ich walki z bolszewikami. Większość żołnierzy opuściła granice Polski i próbowała wzniecić powstania na terenach okupowanych przez komunistów, bądź połączyć się z „białymi”.

stan na x 1920 ~20 000

UKRAIŃCY

Pomimo odwrotu z Kijowa wojska Ukraińskiej Republiki Ludowej wykazały się wzorową postawą w walce u boku Polaków, m.in. w obronie Zamościa przed Konarmią. W październiku oddziały ukraińskie przeprowadziły nieudaną ofensywę poza linię rozejmu polsko-sowieckiego, po której powrócili w granice Polski, gdzie zostali internowani.

stan na x 1920 ~6 000

ARMIA ROSYJSKA

Złożona z byłych żołnierzy „białych” formacji walczących, m.in. na Łotwie oraz jeńców bolszewickich. Pozostawała w łączności z gen. Piotrem Wranglem, walczącym z bolszewikami na południu Rosji. **Nie zdążyła wziąć udziału w walce.**

stan na x 1920 4 764

ODDZIAŁ GEN. STANISŁAWA BUŁAK-BAŁACHOWICZA

Oddział ten walczył u boku „białych” w Estonii, po czym na początku 1920 roku przedarł się do Polski, gdzie powstrzymywał przeciwnika na froncie nad Bugiem, wzbudzając w bolszewikach olbrzymi strach.

stan na VIII 1920 2 633

BRYGADA KOZACKA WADIMA JAKOWLEWA

Brygada wzięła udział w bitwie pod Komarowem.

SAMODZIELNA DOŃSKA BRYGADA KOZACKA ESAUŁA ALEKSANDRA SALNIKOWA

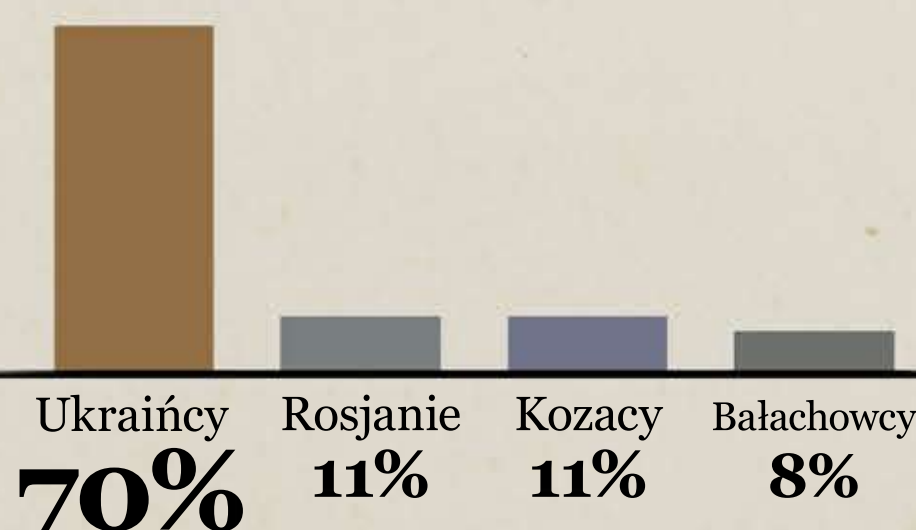
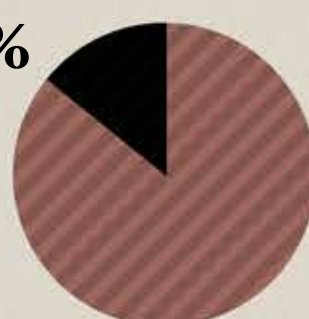
W brygadzie dominowali Kozacy, którzy zdezerterowali z 1 Armii Konnej Siemiona Budionnego.

stan na VIII 1920 ~800

Łącznie:

56 764

co stanowiło **14%** sił walczących na froncie jesienią 1920

BIBLIOGRAFIA

- Anna Marcinkiewicz-Golaś, Służba i działalność frontowa warszawskiego oddziału Ochotniczej Legii Kobiet w 1920 roku, Warszawa 2010.
- Norman Davies, Orzeł Biały, Gwiazda Czerwona. Wojna polsko-bolszewicka 1919-1920, „Niepodległość i Pamięć” nr 15/2, 2008.
- Konrad Jan Waluś, Jan Henryk Waluś, 211 Pułk Ułanów Nadniemeńskich i jego rola w sierpniu 1920 roku, „Notatki Płockie” nr 55/4, 2010.
- Rafał Rogulski, Działania jazdy ochotniczej majora Jaworskiego na Podlasiu w sierpniu 1920 roku, „Szkice Podlaskie” nr 14, 2006.
- Zbigniew Karpus, Wschodni sojusznicy Polski w okresie wojny polsko-sowieckiej 1920 roku, [w:] Wojna o wszystko. Opowieść o wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920, red. Witold Steniewicz, Warszawa 2010.
- Władysław Nekrasz, Harcerze w bojach w latach 1914-1921. Część druga, Warszawa 1931.